

Consequences of Online Social Networks on the Life of Couples: A Qualitative Study Social Online Network Consequences

Saeed Yarahmadi¹, Fatemeh Zarei^{2,3}, Fatemeh Jafari³

1. MSc Student, Dept. of Health Education and Health Promotion, School of Public Health, Zanzan University of Medical Sciences, Zanzan, Iran
2. Assistant Professor, Dept. of Health Education and Promotion, Faculty of Medical Sciences, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran
3. Assistant Professor, Dept. of Health Education and Promotion, School of Public Health, Zanzan University of Medical Sciences, Zanzan, Iran

Article Information

Article History:

Received: 2018/09/29

Accepted: 2018/11/24

Available Online: 2019/03/16

IJHEHP 2019; 7(1):30-45

DOI:

Corresponding Author:

Fatemeh Zarei

Assistant professor, Dept. of Health Education and Promotion, Faculty of Medical Sciences, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

Email: f.zarei@modares.ac.ir

Use your device to scan and read the article online

Abstract

Background and Objective: Couples' relationships have been challenged due to the online social networks. In this interpretive inquiry, we explored couples' perspectives toward implications of online social networks on marital life.

Methods: This study was carried out in Zanzan, where individual indepth interviews were conducted on 20 participants who experienced marriage and presence in online social networks. The data were collected and recorded by semi-structured interviews. Data were analyzed using Nvivo-Ver11 in Graneheim Lundman analysis approach.

Results: Data analysis led to extraction of 301 codes, 21 sub-categories, 6 categories and 2 themes including perceived positive outcomes of social media on couples' lives including 2 subcategories as awareness context and availability, and perceived negative outcomes of presence in online social networks on couples' lives including 4 sub-categories as affected relationship, hidden affair, threaten marital life, Individualized marital life.

Conclusion: Expansion of social media, like any other technological developments, has positive and negative effects on marital life. Media literacy is a recommended approach to reducing the negative impact of being present in online social networks.

Keywords: Marriage, Couples, Online social networks, Qualitative research

Copyright © 2019 Journal of Health Education and Health Promotion. All rights reserved

How to cite this article:

Yarahmadi S, Zarei F, Jafari F. Consequences of Online Social Networks on the Life of Couples: A Qualitative Study Social Online Network Consequences. Iran J Health Educ Health Promot. 2019; 7 (1) :30-45

Yarahmadi, S., Zarei, F., & Jafari, F. (2019). Consequences of Online Social Networks on the Life of Couples: A Qualitative Study Social Online Network Consequences. *Iranian Journal of Health Education and Health Promotion*, 7 (1),30-45

پیامدهای حضور در شبکه‌های اجتماعی آنلاین بر زندگی زوجین مطالعه کیفی

سعید یاراحمدی^۱، فاطمه زارعی^{۲،۳}، فاطمه جعفری^۳

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش بهداشت و ارتقای سلامت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، زنجان، ایران
۲. استادیار، گروه آموزش بهداشت و ارتقای سلامت، دانشکده علوم پزشکی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران
۳. استادیار، گروه آموزش بهداشت و ارتقای سلامت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، زنجان، ایران

چکیده

زمینه و هدف: تعاملات و مناسبات ارتباطی زوجین در بستر شبکه‌های اجتماعی آنلاین دچار چالش شده است. هدف این مطالعه واکاوی دیدگاه‌ها و ادراکات زنان و مردان متأهل درباره پیامدهای حضور فضای مجازی در زندگی مشترک است.

مواد و روش‌ها: این مطالعه به شیوه تحلیل محتوای کیفی انجام شد. ۲۰ نفر از زنان و مردان با تجربه زندگی مشترک و بومی شهر زنجان به صورت نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. داده‌ها با مصاحبه نیمه‌ساختارمند جمع‌آوری و ضبط شد و پس از پیاده‌سازی با نرم‌افزار NVIVO نسخه ۱۱، مطابق مراحل تحلیل محتوای گرانهایم تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها: تحلیل داده‌ها به استخراج ۳۰۱ کد، ۲۱ زیرطبقه، ۶ طبقه فرعی و ۲ طبقه اصلی، شامل پیامدهای مثبت درک‌شده حضور در شبکه‌های اجتماعی آنلاین بر زندگی منجر شد و دو طبقه فرعی بستر آگاهی‌دهنده و دسترس‌پذیری داشت که پیامدهای منفی درک‌شده حضور در شبکه‌های اجتماعی آنلاین بر زندگی مشترک شامل ۴ طبقه فرعی تعامل آسیب‌دیده، خیانت خزننده و نامحسوس، حریم زوجی تهدیدشده و فردی شدن زندگی زوجی بود.

نتیجه‌گیری: گسترش شبکه‌های اجتماعی آنلاین، درک پیامدهای دوسویه بر زندگی مشترک را همانند سایر بسترهای تعاملاتی دور از ذهن نمی‌سازد. از این رو، مدیریت پیامدهای منفی حضور در شبکه‌های اجتماعی آنلاین و تقویت سویه مثبت آن، بر ضرورت سواد رسانه تأکید می‌کند.

واژه‌های کلیدی: سواد رسانه، زوجین، شبکه‌های اجتماعی آنلاین، مطالعه کیفی

کپی‌رایت ©: حق چاپ، نشر و استفاده علمی از این مقاله برای مجله آموزش بهداشت و ارتقای سلامت محفوظ است.

اطلاعات مقاله

تاریخچه مقاله
دریافت: ۱۳۹۷/۰۷/۰۷
پذیرش: ۱۳۹۷/۰۹/۰۳
انتشار آنلاین: ۱۳۹۷/۱۲/۲۵

IJHEHP 2019; 7(1):30-45

نویسنده مسئول:

فاطمه زارعی

استادیار، گروه آموزش بهداشت و ارتقای سلامت، دانشکده علوم پزشکی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

پست الکترونیک:

f.zarei@modares.ac.ir

برای دانلود این مقاله، کد زیر را با موبایل خود اسکن کنید.

مقدمه

کاربران متأثر از شبکه‌های اجتماعی مجازی، حکایت‌گر نفوذ این فن‌آوری روبه‌گسترش است (۲).

شبکه‌های اجتماعی مجازی در روند تکاملی خود از زمان ظهور در اواخر دهه ۹۰ میلادی تا سال ۲۰۰۳ به واسطه ایجاد امکان برقراری ارتباط سریع هم‌زمان و غیرهم‌زمان، دسترسی به حجم زیادی از اطلاعات و انتشار گسترده آن، کاربرد بسیاری در حوزه‌های اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی دارند (۱). بیشترین عامل گرایش به این شبکه‌ها، تسهیم اطلاعات و در میان قراردادن علایق و اطلاعات فرد با دیگران است (۳)؛ به طوری که، وابستگی روزافزون مخاطبان به شبکه‌های اجتماعی، نوعی از اعتیاد اینترنتی به نام اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی به وجود آورده است (۴) که این خود زمینه‌ساز مشکلات روان‌شناختی از قبیل افسردگی، اختلالات اضطراب و خلق‌وخو (۵) و سایر معضلات ارتباطی- اجتماعی همانند تمایل به ارتباط دوستی و جنسی خارج از چارچوب

با ظهور عصر فناوری‌های نوین اطلاعاتی و گسترش فراگیر آن در سطح جوامع، تغییر و تحولات بسیاری در عرصه زندگی بشر ایجاد شد و انسان‌ها را با جهان جدیدی مواجه ساخت. امروزه فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی، به تمامی فضاهای اجتماعی، سازمانی و فردی در جوامع بشری نفوذ کرده و شیوه زندگی روزمره افراد را تا حدود چشمگیری تحت تأثیر قرار داده است. جامعه ایرانی نیز همچون سایر جوامع جهان، سال‌هاست که در عصر گسترش ارتباطات انسانی، کاربرد وسایل ارتباط جمعی مدرن را تجربه کرده است. از این رو، با گسترش سایه فناوری اطلاعاتی - ارتباطات در زندگی روزمره، شاهد شکل‌گیری نسل جدیدی از ابزارهای مبتنی بر اینترنت هستیم و شبکه‌های اجتماعی مجازی یکی از بانفوذترین این فناوری‌های نوین ارتباطی هستند (۱). به طوری که تغییر رفتار فردی، عاطفی، خانوادگی و اجتماعی

شده و میزان گفتگو در خانواده را حتی از ۱۵ دقیقه در روز هم کمتر کرده است (۱۷، ۱۸).

نظر به کمبود تحقیقات واکاوانه در زمینه آموزش بهداشت و ارتقای سلامت در حوزه تأثیر شبکه‌های اجتماعی و به‌طور خاص پیامدهای آن بر سبک زندگی زوجی و از طرفی با توجه به اهمیت زندگی زوجی و بافت جوان جامعه کشور و فراگیر بودن شبکه‌های اجتماعی مجازی و حضور مداوم زوجین در شبکه‌های اجتماعی مجازی، نیاز به یک پژوهش عمیق در این زمینه احساس شد. این مطالعه صرف‌نظر از ماهیت موضوع و محدودیت مطالعات ساخت‌گرایانه با رویکرد کیفی در این حوزه، محققین این مطالعه را بر آن داشت تا با تبیین ادراکات افراد با تجربه زندگی زوجی به واکاوی پیامدهای حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی بپردازند تا با درک واقعیت موجود، زمینه‌ای برای برنامه‌ریزی آموزشی در راستای ترویج سبک زندگی زوجی سالم برای متخصصین آموزش و ارتقای سلامت و مشاوران حوزه خانواده فراهم شود.

مواد و روش‌ها

این مطالعه با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی با رویکرد قراردادی، با هدف تبیین پیامدهای حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی زوجین در شهر زنجان انجام شد. مشارکت‌کنندگان در این مطالعه، افراد ساکن شهر زنجان بودند که با نمونه‌گیری هدفمند از بین زنان و مردان بومی شهر زنجان، با تجربه حداقل یک سال زندگی زوجی و تجربه حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی، به مصاحبه با پژوهشگر تمایل داشتند و علاقه‌مند به بیان تجارب زندگی خود بودند، انتخاب شدند. با توجه به اصل حداکثر تنوع در امر نمونه‌گیری افراد از نظر سن، سابقه زندگی مشترک، سابقه تجربه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی، سطح تحصیلات متفاوت استفاده شد.

طی انجام تحقیق، ۲۰ مشارکت‌کننده شامل ۱۱ مرد و ۹ زن مشارکت کردند. اخذ دیدگاه مشارکت‌کنندگان متأهل و مجرد در رده‌های سنی متفاوت منجر به تبیین غنی داده‌های سبک زندگی زوجی و حضور در شبکه‌های مجازی شد. نمونه‌گیری تا زمان اشباع داده‌ها و شکل‌گیری طبقات ادامه یافت. اطلاعات فردی مشارکت‌کنندگان شامل سن، جنسیت، تحصیلات، وضعیت تأهل، مدت‌زمان تجربه حضور در شبکه‌های اجتماعی ثبت شد.

داده‌ها با مصاحبه نیمه‌ساختارمند جمع‌آوری شد. از مشارکت‌کنندگان درخواست شد درباره فضای مجازی شبکه‌های اجتماعی صحبت کنند: «فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی را در زندگی روزمره چطور می‌بینید؟». سپس درباره اثرات فضای مجازی و شبکه‌های مجازی در زندگی زوجی سؤال شد: «فرایند تأثیرپذیری زندگی زوجی از فضای مجازی را چگونه درک کردید؟ یک نمونه از تجارب خود یا دوستان متأهلانتان را زمانی که از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کردید بازگو کنید؟ بعد از استخراج نتایج تحلیل چند مصاحبه، سؤال تجارب دوستانی شبیه شما نشان می‌دهد

خانواده، تضعیف ارزش‌ها و کاهش دینداری، افزایش احساس بیگانگی اجتماعی و بی‌هویتی در جامعه شده است (۶). علاوه بر این، کاهش احساسات، متن‌گرایی، انعطاف‌پذیری هویتی و دریافت‌های جایگزین دیگر آسیب‌های درک‌شده در این حوزه است (۷، ۸).

جذابیت‌های شبکه‌های اجتماعی از یک‌سو و سهولت فعالیت در این شبکه‌ها سبب می‌شود تا رابطه میان عضویت و حضور در شبکه‌های اجتماعی و تغییر در سبک زندگی به‌عنوان یک پرسش جدی برای پژوهشگران مطرح شود که ماهیت و چیستی پیامدهای حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی، چگونه تبیین خواهد شد. پاسخ به این سؤال و درک اهمیت این موضوع، زمانی تقویت خواهد شد که سبک زندگی فراتر حوزه فردی مدنظر باشد.

زندگی زوجی یکی از پیچیده‌ترین نوع روابط انسانی واجد توان بالقوه‌ای آزادسازی احساسات، معطوف به تأمین نیازهای جنسی و بقای نسل، تکامل انسان و آرامش و امنیت اجتماعی است (۹). از این‌رو، پرسش مطرح‌شده درخصوص چیستی و چگونگی تأثیرپذیری سبک زندگی زوجی و تعاملات زوجی با حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی جدی‌تر تلقی خواهد شد.

همچنین، از منظر آسیب‌شناسی شبکه‌های اجتماعی مجازی بر زندگی زوجی، مطالعات نشان داده‌اند شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌توانند تأثیر منفی بر کیفیت روابط و دلبستگی بین زوجین ایجاد کند که این کاهش در مردان بیشتر از زنان اتفاق می‌افتد (۱۰). به‌گونه‌ای که بین صمیمیت و درک زوجین از یکدیگر و میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی برخط، رابطه معنی‌داری وجود دارد (۱۱). بروز رفتار پیمان‌شکنی زوجی در شبکه‌های اجتماعی به‌طور قابل‌ملاحظه‌ای در زوجینی که رضایت زناشویی کمتری دارند، بیشتر اتفاق می‌افتد (۱۲). به‌عبارت دیگر، شبکه‌های اجتماعی مجازی با صرف زمان زیاد و جذابیت بسیار به‌عنوان یکی از عوامل اصلی، تعامل بین زوجین را کاهش داده و در نتیجه منجر به کاهش رضایت‌مندی زوجی از زندگی زناشویی شده است (۱۳). این در حالی است که زوجینی که رضایت‌مندی بیشتری از زندگی مشترک دارند، استفاده کمتری از فناوری‌های ارتباطی دارند (۱۴-۱۶).

رسانه‌های اجتماعی تأثیر نسبتاً زیادی بر نرخ طلاق داشته‌اند. نسبت‌های طلاق روبه‌افزایش است و شواهدی در دست است که نشان می‌دهد پایگاه‌های شبکه‌های اجتماعی، زمینه‌هایی برای پایبند نبودن به ازدواج فراهم آورده‌اند. آمار در آمریکا نشان می‌دهد که در سال ۲۰۱۱ حداقل یک زوج از هر پنجاه زوج متأهل، آشنایی‌شان از طریق پایگاه‌های شبکه‌های اجتماعی شکل گرفته است. در عین حال، ۴ مورد از هر ۵ وکیل مشاور در امور طلاق در آمریکا نیز اظهار داشته‌اند که شاهد افزایش در موارد طلاق مرتبط با شبکه‌های اجتماعی بوده‌اند. استفاده بیش‌ازحد از شبکه‌های اجتماعی در محیط خانواده باعث کاهش سطح ارتباطات عاطفی در خانواده‌ها

مفاهیم براساس توضیح و تفسیر مفاهیم مرکزی با توجه به کل داده‌ها بازبینی شد. داده‌ها در دهمین مصاحبه به دلیل تکراری شدن کدها و عدم تشکیل طبقه و زیرطبقه جدید در زمان تحلیل، به اشباع رسید و نمونه‌گیری خاتمه یافت (۱۹). مدیریت داده‌ها با نرم‌افزار NVIVO نسخه ۱۱ صورت گرفت؛ اما تحلیل و تفسیر داده‌ها دستی انجام شد. به‌منظور تعیین اعتباربخشی داده‌ها، از معیارهای پیشنهادی Guba و Lincoln استفاده شد. برای تأیید داده‌ها از درگیری طولانی مدت محقق تعامل مناسب با مشارکت‌کنندگان و بازنگری از سوی آنها استفاده شد که به افزایش مقبولیت داده‌ها هم کمک کرد. برای افزایش اعتماد داده‌ها، تلاش شد تا با تکرار گام‌به‌گام و جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها و از بازبینی افراد صاحب‌نظر، بهره گرفته شود. برای افزایش معیار تأییدپذیری داده‌ها از نظرات تکمیلی سایر اعضای هیئت‌علمی استفاده شد. برای بالابردن توانایی انتقال و تناسب با ارائه نقل‌قول‌های مستقیم و مثال‌ها، مصاحبه با مشارکت‌کنندگان متعدد صورت گرفت. همچنین، به‌منظور انتقال‌پذیری نتایج توسط دیگر پژوهشگران، تلاش شد، توصیفی از محیط مصاحبه، مشخصات مشارکت‌کنندگان و فرایند جمع‌آوری و تجزیه‌وتحلیل داده‌ها ارائه شود تا برای محیط‌های مختلف قابلیت بررسی داشته باشد (۲۰).

ملاحظات اخلاقی

ابتدا دو مصاحبه پایلوت در پاییز ۹۵ انجام و سئوالات مصاحبه تدوین شد. سپس مصاحبه‌های بعدی از زمستان ۹۵ تا پایان اردیبهشت ۹۶ ادامه یافت. مشارکت‌کنندگان پس از توضیح درباره اهداف مطالعه و اخذ رضایت شفاهی و کتبی به مطالعه وارد شدند. قبل از شروع هر مصاحبه از مشارکت‌کنندگان برای ضبط صدای آنها اجازه گرفته شد و به آنها اطمینان داده شد که صدای ضبط‌شده و اطلاعات شخصی آنها فقط نزد محقق به‌صورت محرمانه باقی خواهد ماند. همچنین، به آنها اطمینان داده شد که هرزمانی که دیگر مایل به ادامه مصاحبه نبودند، می‌توانند بدون هیچ محدودیتی از ادامه همکاری سر باز بزنند.

یافته‌ها

دامنه سنی مشارکت‌کنندگان ۴۵ - ۲۷ سال بود و میانگین سنی ۳۶ سال داشتند. مشخصات مشارکت‌کنندگان تحقیق از قبیل جنسیت، وضعیت تأهل، سطح تحصیلات و سن در جدول ۱ نشان داده شده است.

تحلیل گفته‌های مشارکت‌کنندگان در رابطه با پیامدهای حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی زوجی به ظهور ۳۰۱ کد ۲ طبقه اصلی با ۶ طبقه فرعی و ۲۱ زیرطبقه منجر شد (جدول ۱).

که حضور در شبکه‌های اجتماعی بر زندگی زوجی تأثیر دارد؛ چطور این اثرات را تبیین می‌کنید؟». به‌منظور دستیابی به اطلاعات عمیق‌تر، سئوالات ژرف‌کاوانه مانند «می‌توانید بیشتر توضیح دهید؟» یا «یک مثال بزنید» پرسیده شد. در پایان از مشارکت‌کننده تقدیر و تشکر به عمل آمد و درخواست شد تا اگر مطلبی باقی مانده است، بیان کنند. همچنین پژوهشگر شماره تماس خود را به آنها داد تا اگر علاقه‌مند به توضیحات بیشتر در زمان دیگری بودند، بتوانند با محقق تماس برقرار کنند. پس از پایان هر مصاحبه، داده‌ها بررسی شد. مقایسه مداوم داده‌ها هم‌زمان با جمع‌آوری اطلاعات انجام می‌گرفت؛ به‌طوری که اطلاعات جمع‌آوری‌شده با اطلاعات قبلی مقایسه شده و اهمیت و جایگاه آن در سلسله‌مراتب تحلیل اطلاعات مشخص می‌شد. مصاحبه، متناسب با جنسیت مشارکت‌کننده و برای پیشگیری از تورش، از سوی ۲ محقق زن و مرد انجام گرفت. مصاحبه‌کننده مرد، مجرد و مصاحبه‌کننده زن، متأهل بودند. مصاحبه به‌صورت جداگانه انجام گرفت. مدت‌زمان مصاحبه‌ها برحسب شرایط و تمایل مشارکت‌کنندگان بین ۲۵ تا ۷۵ دقیقه (به‌طور متوسط ۵۰ دقیقه) به طول انجامید. محل مصاحبه‌ها در مکان‌های مختلف همچون محل کار مشارکت‌کنندگان، دانشگاه، فرهنگسرا و پارک بود. در این زمینه محقق انعطاف‌پذیر بوده و در حین انجام مصاحبه فقط محقق و مشارکت‌کننده در مکان مصاحبه حضور داشتند.

داده‌ها به روش تحلیل محتوای قراردادی و براساس پنج گام Graneheim و Lundman تجزیه‌وتحلیل شد. درگام اول متن مصاحبه‌های ضبط‌شده بلافاصله کلمه‌به‌کلمه پیاده‌سازی و به‌عنوان داده اصلی و خام تحقیق استفاده شد. در گام دوم، نوار صدای ضبط‌شده به دفعات متعدد شنیده شده و متن‌های دست‌نویس بارها مرور شد. در این مرحله، برای آشنایی با داده‌ها، کل متن به‌طور کامل خوانده و محقق به‌منظور آشنایی با محتوا، در داده‌ها غوطه‌ور شد. در ادامه متن‌های دست‌نویس شده به واحدهای معنایی تقسیم‌بندی شد. در گام سوم، واحدهای معنایی به‌صورت انتزاعی کدگذاری شدند. به عبارت دیگر، در این گام تجارب مشارکت‌کنندگان به‌صورت مفاهیم آشکار و پنهان در قالب جملات یا پاراگراف و کدهای دلالت‌کننده اولیه تعیین شد؛ سپس کدگذاری و انتزاعی‌سازی انجام شد. در گام چهارم براساس مقایسه مداوم شباهت‌ها و تفاوت‌ها و تناسب، کدهایی که بر موضوع واحدی اشاره داشتند، در یک طبقه قرار گرفته و زیر طبقه‌ها و طبقات دسته‌بندی شد و کدهای محوری شکل گرفت. نقاط مبهم و نیازمند توجه، هم از سوی مشارکت‌کنندگان و هم در مصاحبه‌های بعدی مورد توجه قرار گرفت. در گام آخر، در تحلیل تفسیری، طبقات تخلیص و مفهوم مرکزی هر طبقه معلوم شد و مفاهیم اصلی انتزاعی استخراج شد.

جدول شماره ۱. مشخصات دموگرافیک مشارکت‌کنندگان (n=۲۰)

متغیر	تعداد/درصد
جنسیت	
مرد	۱۱ (۵۵)
زن	۹ (۴۵)

متغیر	تعداد/درصد	
متاهل	۱۹ (۹۵)	وضعیت تأهل
مطلقه	۱ (۵)	
زیر ۳۰ سال	۳ (۱۵)	سن
۳۰-۴۰ سال	۱۳ (۶۵)	
بالای ۴۰ سال	۴ (۲۰)	
	۳۶+۵	
دیپلم	۲ (۱۰)	سطح تحصیلات
فوق دیپلم	۲ (۱۰)	
کارشناسی	۱۰ (۵۰)	
کارشناسی ارشد	۴ (۲۰)	
دکترا	۲ (۱۰)	
مرد	۴/۶	میانگین سال‌های زندگی مشترک
زن	۳/۸	
مرد	۴/۷	میانگین سابقه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی به سال
زن	۵/۲	
مرد	۴/۳	میانگین تعداد شبکه‌های مورد استفاده
زن	۳/۵	

جدول شماره ۲. دسته‌بندی طبقات اصلی و فرعی

زیرطبقات	طبقات فرعی	طبقه اصلی
رشد دانش و آگاهی زوجین	بستر آگاهی‌دهنده	پیامدهای مثبت درک‌شده
اشتراک افکار و عقاید بین زوجین		
بستر تخلیه احساسات	دسترس‌پذیری	
کاهش فاصله فیزیکی		
بیشترکردن زمان باهم بودن		
آشنایی اولیه با همسر	تعامل آسیب‌دیده	
کم‌رنگ شدن ارتباط رودررو		
کم‌رنگ شدن ارتباط کلامی		
تهدید صمیمیت		
ایجاد خلأ عاطفی		
بستر ایجاد شک به همسر	خیانت خزنده و نامحسوس	پیامدهای منفی درک‌شده
تهدیدکننده اعتماد زوجی		
برقراری روابط فرازوجی		
تقویت بده‌بستان‌های کلامی آنلاین	حریم زوجی تهدیدشده	
فراهم کردن زمینه پنهان کاری		
سوءاستفاده از اطلاعات زوجین		
نشر اطلاعات شخصی زوجین	فردی شدن زندگی زوجی	
فاصله‌گرفتن از زندگی زوجی در واقعیت		
مجازی شدن بیان احساسات		
عادی شدن ارتباط غیر رودررو		

پیامدهای مثبت درک‌شده زوجین از حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی

بستر آگاهی‌دهنده

اولین طبقه فرعی پیامد درک‌شده مثبت شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی زوجی، بستر آگاهی‌دهنده این شبکه‌ها است که خود شامل دو درون‌مایه رشد دانش و آگاهی زوجین و اشتراک افکار و عقاید بین زوجین است. بسیاری از مشارکت‌کنندگان معتقد بودند شبکه‌های اجتماعی زمینه را برای افزایش آگاهی و اطلاعات لازم برای شناخت همسر فراهم می‌کند. به طوری که تجربه حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌تواند باعث رشد دانش و آگاهی زوجین در زمینه‌های مختلف اعم از بهبود روابط بین‌فردی، افزایش مهارت‌های زندگی زوجی، افزایش سواد سلامت جنسی زوجین شود.

«کاناله‌ای روانشناسی و رفتارشناسی در این شبکه‌های اجتماعی وجود دارد که در تحلیل رفتار زوجین برای هر دو طرف بسیار کمک‌کننده است» (مریم ۲۸ ساله، کارگزار بورس با ۲ سال سابقه تأهل). همچنین یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان معتقد بود: «از طریق شبکه‌های اجتماعی بیشتر با علائق و افکار هم آشنا می‌شدم» (زهرا ۳۳ ساله، کارگزار بورس با ۱ سال سابقه تأهل). مشارکت‌کننده دیگری درباره تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی مشترک و افزایش سواد جنسی زوجین معتقد بود: «شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌توانند از طریق آگاهی‌بخشی در زمینه سکسولوژی باعث راحت‌تر شدن روابط زناشویی بین زوجین شود، دانش بهداشت جنسی را افزایش دهد و به استحکام رابطه زناشویی کمک کنند» (بهنود ۲۷ ساله، کارمند استانداری با سابقه ۱ سال زندگی مشترک).

مشارکت‌کنندگان معتقد بودند شبکه‌های اجتماعی مجازی زمینه اشتراک افکار و عقاید را بین زوجین فراهم می‌کنند. در این شبکه‌ها امکان به اشتراک‌گذاری محتوای مدنظر وجود دارد. این مسئله سبب می‌شود که کاربران آگاهی‌های خود در زمینه موضوعات مختلف را به دیگران منتقل کنند و بر آگاهی‌های آنان بیفزایند و خود نیز متقابلاً از دانسته‌ها و تجربیات دیگران استفاده کنند.

«بحث‌ها و مطالب روانشناسی بسیاری در گروه‌های مجازی هست. در گروه‌هایی که خانمها در آن عضو هستند، تجربیات و بحث‌هایی بین زنان به اشتراک گذاشته میشود. این مباحث قطعاً به زندگی مشترک منتقل میشود که از جمله آن می‌توان به نحوه رفتار با همسر و یا چگونگی صحبت کردن با همسر را مثال زد» (محمد رضا ۲۸ ساله، پرستار با ۳ سال سابقه تأهل). یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان در طول مصاحبه اظهار داشت: «زوجین میتوانند با عضویت مشترک در گروه‌هایی که مطالب مربوط به زندگی زناشویی را به راحتی در دسترس آنان قرار میدهد، از تجربیات بارز افراد باتجربه حاضر در گروه به نحو احسن در زندگی مشترک خود استفاده کنند، که این خود قطعاً برای آنها پیامدهای مثبتی دارد» (تارا ۲۸ ساله،

لیسانس صنایع غذایی با ۳ سال سابقه زندگی مشترک).

دسترس‌پذیری

طبقه فرعی دوم مرتبط با پیامدهای درک‌شده مثبت شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی زوجین، دسترس‌پذیری است که شامل چهار زیرطبقه تسهیل تخلیه احساسات، کاهش فاصله فیزیکی، بیشتر کردن زمان باهم‌بودن و آشنایی با همسر است.

مشارکت‌کنندگان معتقد بودند که شبکه‌های اجتماعی مجازی زمینه را برای تخلیه احساسات بین زوجین از طریق یادآوری روزهای خاص، همدلی آنلاین در فاصله دور و انتقال عکس و پیام به همسر فراهم می‌کند. زمانی که زوجین از یکدیگر دور هستند، می‌توانند با استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی از طریق ارسال عکس، فیلم و پیام صوتی، احساساتشان را نسبت به یکدیگر بیان کنند. در راستای تأیید این اعتقاد، یکی از مشارکت‌کنندگان معتقد بود:

«شرایط کاری همسر من به گونه‌ای است که به صورت مداوم در سفر است. بسیاری اوقات با استفاده از امکانات شبکه‌های اجتماعی مجازی از قبیل ارسال عکس و برقراری تماس صوتی و تصویری از حال یکدیگر با خبر میشویم» (تارا ۲۸ ساله، کارشناس صنایع غذایی با ۳ سال سابقه زندگی مشترک). اعتقاد یکی از مشارکت‌کنندگان درباره یادآوری روزهای خاص از سوی شبکه‌های اجتماعی مجازی چنین است: «...از نکات مثبت شبکه‌های اجتماعی مجازی میتوان به قابلیت یادآوری ایام و روزهای خاص (روز ولنتاین) اشاره کرد. این یادآوری سبب میشود زوجین بیشتر به فکر یکدیگر باشند...» (زهرا ۳۳ ساله، کارشناس مدیریت مالی با ۱ سال سابقه زندگی مشترک).

یکی دیگر از درون‌مایه‌های دسترس‌پذیری تسهیل‌یافته، کاهش فاصله فیزیکی بین زوجین با استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی است. شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌توانند به بهترین شیوه در خدمت استحکام زندگی زوجی عمل کنند. زمانی که از آنها برای حفظ و تداوم ارتباط میان همسران در طول ساعت کار روزانه یا زمانی که یکی از زوجین در سفر به سر می‌برد، استفاده شود. براساس تحلیل کامل مصاحبه‌ها، مشارکت‌کنندگان معتقدند هنگامی که زوجین از یکدیگر دور هستند، با استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌توان فاصله فیزیکی موجود بین زوجین را کاهش داد.

«اگر شرایط شغلی شما به گونه‌ای باشد که از همسر خود دور بوده و نتوانید زمان بیشتری در کنار همسر یکدیگر باشید، به آسانی میتوانید در شبکه‌های اجتماعی مجازی از حال یکدیگر باخبر شوید. به نظر من این شبکه‌ها توانسته‌اند زوجین را به یکدیگر نزدیکتر کند...» (بهنود ۲۷ ساله، کارمند استانداری با سابقه ۱ سال زندگی مشترک).

همدلی آنلاین از فاصله دور، یکی دیگر از پیامدهای مثبت درک‌شده استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در زندگی زوجین است. یکی از مشارکت‌کنندگان معتقد بود: «در

پیامدهای منفی درک‌شده زوجین از حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی

با وجود کارکردهای مثبتی که شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی زوجی داشتند، مشارکت‌کنندگان معتقد بودند سوی دیگر آن تاریک است. به‌طوری که گسترش شبکه‌های اجتماعی مجازی مانند هر نوآوری دیگری، به ایجاد دگرگونی‌هایی در جنبه‌های مختلف زندگی زوجین منجر شده است و در کنار دستاوردهای انکارناپذیر مثبت در زمینه‌های ذکرشده، پیامدهای نامطلوبی به‌همراه دارد.

درک تعامل آسیب‌دیده بین زوجین

اولین طبقه فرعی پیامدهای درک‌شده منفی شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی زوجی تعامل آسیب‌دیده است. براساس تحلیل کامل مصاحبه‌ها، یکی از اصلی‌ترین پیامدهای منفی شبکه‌های اجتماعی مجازی، ایجاد اختلال و آسیب در تعامل بین زوجین از طریق تأثیر بر کم‌رنگ شدن ارتباط رودررو، کم‌رنگ شدن ارتباط کلامی بین زوجین، تهدید صمیمیت و ایجاد خلأ عاطفی است.

شبکه‌های اجتماعی مجازی به‌دلیل داشتن ویژگی‌های منحصربه‌فرد خود، باعث شده که زوجین بخش اعظم زمان و توجه خود را به استفاده و کار با این شبکه‌ها اختصاص داده و در نتیجه میزان توجه زوجین به یکدیگر کمتر شده که در نهایت منجر به کم‌شدن میزان ارتباط رودررو بین زوجین می‌شود.

یکی از مشارکت‌کنندگان معتقد بود: «چون مصاحبه محرمانه است می‌گویم؛ بارها پیش آمده من و همسر من کنار یکدیگر نشست‌هایم، اما هر دو آنقدر در فضای مجازی غرق بودهایم که از یکدیگر غافل شده و توجهی به هم نداشته‌ایم...» (آرمین ۲۸ ساله، مدیر فروش با سابقه ۵ سال زندگی مشترک). «به نظر من الآن دنیای مجازی به جایی رسیده که شما حتی پیش از اینکه به خانواده فکر کنید، بیشتر درگیر دنیای مجازی هستید و به این شبکه‌ها فکر می‌کنید» (بهنود ۲۷ ساله، کارمند استانداری با سابقه ۱ سال زندگی مشترک).

یکی از مهم‌ترین درون‌مایه‌های تعامل آسیب‌دیده، کم‌رنگ شدن ارتباط کلامی بین زوجین با استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی است. شبکه‌های اجتماعی مجازی به‌شدت نقش ارتباط کلامی بین زوجین را کاهش داده است. این کاهش، نه تنها بر کمیت ارتباط کلامی بین زوجین تأثیر گذاشته، بلکه حتی ماهیت و کیفیت ارتباط کلامی بین زوجین را نیز تحت تأثیر قرار داده است.

در راستای تأیید این درون‌مایه یکی از مشارکت‌کنندگان معتقد بود: «... حضور مداوم در شبکه‌های اجتماعی مجازی، فاصله بین زوجین را آنقدر زیاد کرده که بسیاری اوقات دیگر با هم صحبت نمی‌کنند و حتی اگر هم حرفی زده شود، درباره دنیای مجازی است...» (زهرا ۳۳ ساله، کارگزار بورس با ۱ سال سابقه زندگی مشترک). یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان نیز

شرایطی که یکی از زوجین در سفر است، زوجین می‌توانند از طریق شبکه‌های اجتماعی مجازی با ارسال عکس و فیلم و پیام‌های صوتی و تصویری از حال یکدیگر باخبر شده و شوند خود را از این طریق با همسر خود به اشتراک بگذارند» (نیما ۳۱ ساله، کارشناس ارشد روان پرستاری با ۴ سال سابقه زندگی مشترک).

مشارکت‌کنندگان معتقد بودند با استفاده از امکانات شبکه‌های اجتماعی مجازی از جمله خرید آنلاین می‌توان زمان بیشتری را برای بودن کنار همسر اختصاص داد. استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی طیف وسیعی از مزایا را به زوجین ارائه می‌کند و خرید کالاها و خدمات موردنیاز زوجین به‌صورت آنلاین از طریق شبکه‌های اجتماعی مجازی دارای مزیت‌های متعددی از قبیل دسترسی آسان و سریع به اطلاعات، راحتی کار و نبود محدودیت مکانی و زمانی و امکان مقایسه محصولات هستند. این ویژگی‌های شبکه‌های اجتماعی زمینه‌ای را برای زوجین فراهم می‌کند که مدت‌زمان بیشتری در کنار یکدیگر باشند.

«من در چند کانال خرید عضو هستم که تازه‌ترین و به‌روزترین محصولات را به اعضای کانال عرضه می‌کند. در نتیجه به‌جای صرف زمان در خیابان برای خرید و ترافیک، در خانه و کنار همسر هستم، که این خود به بهبود روابط بین ما کمک کرده است...» (مریم ۲۸ ساله، کارگزار بورس با ۲ سال سابقه زندگی مشترک). مشارکت‌کننده دیگری نیز معتقد بود: «قبلاً زمان بسیار زیادی برای بیرون رفتن از خانه و خرید صرف می‌شد. اما اکنون زوجین می‌توانند با استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در هر ساعت از شبانه‌روز در خانه و در کنار همسر خود خرید کنند و زمان بیشتری برای هم بودن دارند...» (علی‌رضا ۴۵ ساله، کارشناس ارشد مدیریت مالی با ۹ سال سابقه زندگی مشترک).

براساس اعتقاد مشارکت‌کنندگان شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌توانند با افزایش ارتباط میان افراد بستری را فراهم کنند که زمینه آشنایی سریع‌تر و بهتر در مراحل اولیه آشنایی بین زوجین فراهم شود. زوجین با استفاده از قابلیت‌های موجود در شبکه‌های اجتماعی مجازی از طریق تبادل اطلاعات متنی، صوتی و تصویری با یکدیگر بیشتر آشنا می‌شوند. در این مطالعه ۲ نمونه از ۱۰ مورد مشارکت‌کنندگان اذعان داشتند که شبکه‌های اجتماعی مجازی بستر آشنایی اولیه آنها با همسر آینده‌شان بوده است.

«شبکه‌های اجتماعی مجازی زمینه آشنایی مرا با همسرم فراهم کردند. این شبکه‌ها باعث شدند روند آشنایی ما سریع‌تر و بهتر اتفاق بیفتد و زودتر به تفاهم برسیم...» (آرمین ۲۸ ساله، مدیر فروش با سابقه ۵ سال زندگی مشترک). مشارکت‌کننده دیگری نیز معتقد بود: «... واقعیت این است که شبکه‌های مجازی در مراحل اولیه آشنایی من و همسر من نقش خوب و مؤثری داشت و از طریق این شبکه‌ها بیشتر با علائق و سلیقه‌های یکدیگر آشنا شدیم...» (زهرا ۳۳ ساله، کارگزار بورس با ۱ سال سابقه زندگی مشترک).

داشتم، اما دیگر توانایی تحمل این شرایط را نداشتم...» (علی‌رضا ۴۵ساله، کارشناس‌ارشد مدیریت مالی با ۹ سال سابقه زندگی مشترک).

خیانت خزنده و نامحسوس

دومین طبقه فرعی پیامدهای درک‌شده منفی شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی مشترک، خیانت خزنده و نامحسوس است. این طبقه فرعی شامل شش درون‌مایه «بستر ایجاد شک به همسر»، «تهدیدکننده اعتماد زوجین»، «برقراری روابط فرازوجی»، «تعهد»، «بده‌بستان آن‌لاین کلامی» و «فراهم کردن زمینه پنهان‌کاری» است.

اولین و یکی از مهم‌ترین زیرطبقات بستر ایجاد شک به همسر است. شبکه‌های اجتماعی مجازی به دلیل ویژگی‌هایی از جمله دسترسی آسان، ارتباطات نامحدود، ناشناس ماندن کاربر و گمنامی، نامرئی و وقت‌گیر بودن، بستری را در زندگی زوجین فراهم می‌کند که منجر می‌شود زوجین نسبت به یکدیگر دچار شک شوند.

در راستای تأیید این درون‌مایه، اعتقاد یکی از مشارکت‌کنندگان درباره تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر ایجاد شک بین زوجین این‌گونه بود: «استفاده بی‌رویه از فضای مجازی زمینه را برای شک به همسر فراهم می‌کند. این مسئله که همسر من همه جا و در هر زمانی (در خانه، بیرون از خانه، مهمانی، خیابان) به صورت مداوم با تلفن همراه غرق در فضای مجازی باشد، ناخودآگاه انسان را نسبت به این حضور همیشگی در فضای مجازی دچار شک و تردید می‌کند. اینکه چه چیزی در این فضای مجازی وجود دارد که همسر مرا اینقدر به خود مشغول کرده است...» (آرمین ۲۸ساله، مدیر فروش با سابقه ۵ سال زندگی مشترک).

شبکه‌های اجتماعی مجازی از طریق ایجاد پیوندهای مجازی، کم‌کردن پیوندهای حقیقی، بی‌توجهی به نیازهای عاطفی و روانی زوجین، کاستن از زمان گفت‌وگو و با هم بودن زوجین و همچنین ایجاد شک بین زوجین، بستری برای تهدید اعتماد فراهم کرده است. یکی از بسترهای تهدیدکننده اعتماد بین زوجین، بی‌توجهی آنها به یکدیگر و اختصاص زمان زیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی است.

در راستای این اعتقاد یکی از مشارکت‌کنندگان معتقد بود: «به نظر من حضور زیاد در فضای مجازی می‌تواند اعتماد بین زوجین را از بین ببرد. همین مسئله که یکی از زوجین به صورت مداوم غرق در شبکه‌های اجتماعی باشد و تمام توجه خود را به این فضای مجازی اختصاص دهد و نسبت به همسر خود بی‌توجه باشد، به تدریج باعث ایجاد بی‌اعتمادی بین آنها می‌شود...» (مریم ۲۸ساله، کارگزار بورس با ۲ سال سابقه زندگی مشترک).

مشارکت‌کننده دیگری نیز معتقد است کم‌شدن تدریجی ارتباطات بین زوجین و برقراری ارتباط بیشتر در شبکه‌های اجتماعی مجازی به دورشدن تدریجی زوجین از یکدیگر منجر شده که در نهایت با تهدید اعتماد بین آنها به تضعیف

معتقد بود: «...این مسئله که همسر من هم‌زمان با سردی رابطه بین ما، در هر زمان و مکانی به صورت مداوم در شبکه‌های اجتماعی غرق بود، و حضور در دنیای مجازی را به زندگی مشترک ترجیح می‌داد، برای من غیرقابل تحمل بود...» (علی‌رضا ۳۹ساله، دکترای علوم سیاسی، مطلقه، سابقه ۴ سال زندگی مشترک). «شبکه‌های اجتماعی مجازی با ایجاد درگیری‌ها و دل‌مشغولی‌های ذهنی باعث می‌شوند بیشترین زمان ممکن صرف حضور در آنها شود. در نتیجه زوجین زمان کمتری برای با هم بودن اختصاص می‌دهند، کمتر با یکدیگر صحبت می‌کنند و در نهایت ارتباط بین زوجین به مرور کمتر می‌شود.» (علی‌رضا ۴۵ساله، کارشناس‌ارشد مدیریت مالی با ۹ سال سابقه زندگی مشترک).

یکی دیگر از درون‌مایه‌های تعامل آسیب‌دیده بین زوجین، تهدید صمیمیت بین زوجین با استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی است. یکی از نیازهای اصلی انسان برقراری ارتباط با دیگران است که در مورد همسر، انتظار برقراری ارتباط افزایش می‌یابد؛ اما زمانی که فرد این نیاز خود را از طریق شبکه‌های اجتماعی تأمین کند، ارتباط با همسر خود را کاهش می‌دهد. در نتیجه و به مرور زمان میزان صمیمیت بین زوجین کمتر خواهد شد.

در راستای تأیید این درون‌مایه اعتقاد یکی از مشارکت‌کنندگان چنین بود: «همسر من بودن در فضای مجازی را به حضور در زندگی واقعی ترجیح می‌داد. حضور همیشگی و مداوم همسر در دنیای مجازی عملاً باعث شده بود صمیمت بین ما شدیداً تحت تأثیر حضور در این شبکه‌ها کاهش پیدا کند. صمیمت و همدلی که در ابتدای زندگی مشترک ما وجود داشت به تدریج کم شده و در مراحل انتهایی زندگی مشترک کاملاً با یکدیگر غریبه شده بودیم» (علی‌رضا ۳۹ساله، دکترای علوم سیاسی، مطلقه، سابقه ۴ سال زندگی مشترک).

از دیگر درون‌مایه‌های تعامل آسیب‌دیده، خلأ عاطفی بین زوجین است. شبکه‌های اجتماعی مجازی چنان محیط تعامل با سایرین را برای زوجین فراهم می‌کنند که می‌توانند به راحتی با سایر کاربران شبکه‌های اجتماعی گفت‌وگو کنند و به تدریج فضایی صمیمی جهت ابراز احساسات در محیط‌های تعاملی شبکه‌های اجتماعی شکل می‌گیرد. کاربران در این محیط‌های تعاملی نیازها، مسائل و مشکلات خود را با هم مطرح کرده و انرژی عاطفی خود را در این محیط‌ها مصرف می‌کنند. این تخلیه عاطفی در شبکه‌های مجازی در نهایت بستری برای ایجاد خلأ عاطفی خزنده و نامحسوس بین زوجین فراهم می‌کند. اعتقاد یکی از مشارکت‌کنندگان این‌گونه بود: «همسر من به جای حضور در دنیای واقعی بیشتر تمایل به حضور در فضای مجازی داشت. در فضای مجازی بیشتر با دوستان حرف می‌زد و خیلی از کارها را تحت تأثیر صحبت‌های دوستانش انجام می‌داد. هر اتفاق و رخدادی که در زندگی مشترک ما روی می‌داد، به سرعت دوستانش را در جریان می‌گذاشت. با وجود اینکه همسر من واقعاً دوست

شکل میگیرد. از طرفی وقتی یکی از زوجین این رفتار را از همسر خود میبیند او نیز دیگر به تعهد خود پایبند نبوده و همین مسئله خانواده را به سمت تباهی و نابودی می‌کشاند...» (بهرروز ۲۷ ساله، کارشناس ارشد فلسفه و حکمت اسلامی با ۱ سال سابقه زندگی مشترک). ارتباطات انسانی و مخصوصاً روابط بین زوجین در معرض آسیب‌های جدی زندگی مدرن قرار دارد. افراد در شبکه‌های اجتماعی با استفاده از کلمات محبت‌آمیز و برخورد‌های محترمانه، با نیت همدلی و همدردی، روابط خود را آغاز می‌کنند. روابطی که به شروع و ادامه بدهیستان آنلاین کلامی منجر می‌شود و در نهایت می‌تواند به برقراری ارتباطات خارج از چهارچوب عرف جامعه و نظام خانواده و پیدایش خیانت‌های پنهان ختم شود.

«شبکه‌های اجتماعی مجازی به راحتی توانسته‌اند جای روابط نزدیک بین زوجین را بگیرند. اینکه شخص غریبه‌ای در این شبکه‌ها به راحتی با شریک زندگی شما ارتباط برقرار کرده و شروع به گفت‌وگو کند. به تدریج زمان این گفت‌وگوها بیشتر شده و در نهایت می‌تواند به مرحله‌ای برسد که همسر شما کل زمانش را صرف گفت‌وگو با این غریبه کند...» (علی‌رضا ۳۹ ساله، دکترای علوم سیاسی، مطلقه، سابقه ۴ سال زندگی مشترک). «بسیار دیده می‌شود زوجینی که در روابطشان مشکل دارند و بینشان فاصله ایجاد شده است. بر اثر همین فاصله به برقراری ارتباط با سایرین در فضای مجازی روی آورده‌اند. و این ارتباط به حدی قوی شده که طرف مقابل را حتی در جریان خصوصی‌ترین مسائل خانوادگی و زناشویی‌شان قرار داده‌اند...» (تارا ۲۸ ساله، کارشناس صنایع غذایی با ۳ سال سابقه زندگی مشترک).

مشارکت‌کنندگان معتقد بودند ماهیت شبکه‌های مجازی به گونه‌ای است که کاربران می‌توانند خود را فراتر از آنچه هستند، نمایش دهند.

در راستای تأیید این اعتقاد، یکی از مشارکت‌کنندگان معتقد بود: «به شخصه شاهد این قضیه بوده‌ام که فردی که در دنیای مجازی حضور دارد با خود واقعی فرد در دنیای واقعی از زمین تا آسمان تفاوت دارد. این حقیقتی انکارناپذیر است که شما می‌توانید در شبکه‌های اجتماعی مجازی به راحتی روابط پنهانی برقرار کنید بدون اینکه کسی متوجه شود...» (نیما ۳۱ ساله، کارشناس ارشد روان‌پرستاری با ۴ سال سابقه زندگی مشترک). اعتقاد یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان این گونه بود: «... شما در دنیای مجازی به راحتی می‌توانید خودتان نباشید، خود را مخفی کنید و کسی را که نیستید به نمایش بگذارید. ایدئال‌ترین حالت‌های یک فرد در این شبکه‌ها به نمایش در می‌آید. کسی پیدا می‌شود که این ایدئال را با همسر خود مقایسه می‌کند؛ همسری که از تمام ایرادها و نقص‌های او اطلاع دارد. و همین مسئله می‌تواند به راحتی زمینه بروز خیانت را فراهم کند...» (بهرروز ۲۷ ساله، کارشناس ارشد فلسفه و حکمت اسلامی با ۱ سال سابقه زندگی مشترک).

حریم زوجی تهدیدشده

سومین طبقه فرعی پیامدهای درک‌شده منفی شبکه‌های

اساس خانواده منجر می‌شود. وی معتقد بود: «شبکه‌های اجتماعی مجازی ارتباط بین زوجین را کاهش داده و به جای آن زوجین در این شبکه‌ها با افراد دیگری شروع به برقراری ارتباط می‌کنند. همین عامل تدریجاً باعث دور شدن زوجین از همدیگر شده و با ایجاد بی‌اعتمادی بین زوجین باعث تضعیف اساس خانواده می‌شود» (علی‌رضا ۴۵ ساله، کارشناس ارشد مدیریت مالی با ۹ سال سابقه زندگی مشترک).

یکی دیگر از مصاحبه‌کنندگان معتقد بود: «بارها پیش آمده که همسر من گفته است: گوشیت را کنار بگذار، چرا اینقدر در دنیای مجازی هستی؟ با چه کسی مشغول گفت‌وگو هستی؟ هر چقدر می‌گویم در گروه فروشندگان هستم. باز هم می‌گوید: در گروه فروشندگان هم حتما خانم‌هایی حضور دارند که معلوم نیست چرا تا این وقت شب با تو مشغول گفت‌وگو هستند. این شبکه‌ها باعث ایجاد بی‌اعتمادی همسر من نسبت به من شده است به طوری که دیگر اعتماد قبلی را به من ندارد...» (آرمین ۲۸ ساله، مدیر فروش با سابقه ۵ سال زندگی مشترک).

در بسیاری از موارد، افراد هنگامی که از روحیه خوبی برخوردار نیستند، به سراغ این شبکه‌ها می‌روند و در شبکه‌های اجتماعی مجازی، روابطی به اصطلاح با علت همدلی و همدردی آغاز می‌کنند و در واقع سردی احتمالی روابط بین زوجین را با ایجاد این گونه رابطه‌ها تشدید می‌کنند؛ ضمن آنکه گاهی این ارتباطات فراتر از ارتباطات مجازی کشیده شده و در مواردی منجر به روابط فرازناشویی می‌شود. یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان نیز وجود مشکلات زمینه‌ای بین زوجین را بستری برای برقراری روابط فرازوجی در شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌داند.

«فرض کنید در خانواده مشکلی پیش آمده است که منجر شده مرد نسبت به همسرش رفتار خوبی نداشته باشد. رفتار بد و بیتوجهی نسبت به همسر از یک طرف و حضور کس دیگری در فضای مجازی که دقیقاً برعکس رفتار مرد به احساسات و خواسته‌های زن توجه کرده و به صورت مجازی رفتار بسیار خوب و محترمی از خود نشان می‌دهد از طرف دیگر می‌تواند زمینه‌ای بسیار قوی برای ایجاد روابط فرازناشویی در شبکه‌های اجتماعی مجازی فراهم کند» (محمدرضا ۲۸ ساله، پرستار با ۳ سال سابقه تأهل).

از جمله مسائلی که نقض آن با استفاده از شبکه‌های اجتماعی آسان‌تر و به واسطه شکل متفاوت ارتباط پذیرفتنی‌تر است، تعهد در ارتباط زوجین است. که رعایت آن اصل بدیهی برای دوام زندگی زناشویی است. با توجه به گسترش دامنه ارتباطی در شبکه‌های اجتماعی، برقراری ارتباط با جنس مخالف بسیار آسان شده است و همین سهولت می‌تواند تعهد زوجین را تهدید کند.

«به نظر من مشکل بزرگی که در حال حاضر وجود دارد این است که زوجین به راحتی تعهدی را که نسبت به یکدیگر دارند زیر پا می‌گذارند، در شبکه‌های اجتماعی مجازی با دیگران ارتباط برقرار می‌کنند و روابط فرازناشویی

علوم سیاسی، مطلقه، سابقه ۴ سال زندگی مشترک).

فردی شدن زندگی مشترک

آخرین طبقه فرعی پیامدهای درک شده منفی شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی زوجی، فردی شدن زندگی زوجی است. امروزه براساس شناختی که از شبکه‌های اجتماعی مجازی حاصل شده، می‌توان فردگرایی را یکی از ویژگی‌های اصلی شبکه‌های اجتماعی مجازی بر شمرد. شبکه اجتماعی مجازی، فردگراترین رسانه‌ها است که گزینش برنامه‌های آن براساس تمایلات فردی، نه توافق گروهی صورت می‌گیرد. براساس تحلیل کامل مصاحبه‌ها، یکی از مهم‌ترین پیامدهای منفی شبکه‌های اجتماعی مجازی، فردی شدن زندگی زوجی از طریق «فاصله گرفتن از زندگی در واقعیت، مجازی شدن بیان احساسات و عادی شدن ارتباط غیر رودررو» است.

اولین زیرطبقه زندگی زوجی، فاصله گرفتن از زندگی زوجی در واقعیت با استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی است. بهره‌گیری زوجین از شبکه‌های اجتماعی مجازی سبب می‌شود که آنها به دور از محدودیت‌های ساختاری دنیای واقعی، با محیط غیرواقعی و فرامرزی شبکه‌های اجتماعی مجازی، مرزهای موجود بین دنیای واقعی و مجازی را کمتر احساس کنند و به تدریج از زندگی زوجی خود در واقعیت فاصله بگیرند.

«خیلی وقت‌ها شده که آنقدر در دنیای مجازی غرق شده‌ایم، که کلاً واقعیت زندگی را فراموش کرده‌ایم. بارها از سر کار به خانه برگشته‌ام و دیده‌ام همسرم آنقدر در فضای مجازی غرق بوده که فراموش کرده غذایی بپزد (آرمین ۲۸ساله، مدیر فروش با سابقه ۵ سال زندگی مشترک).

«می‌توان گفت همسر من با دنیای مجازی ازدواج کرده بود. آنقدر در فضای مجازی بود که کلاً بودن در این محیط را به بودن در فضای واقعی ترجیح می‌داد. اولویت اول او شده بود فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی. همین هم منجر شد زندگی ما به طلاق و جدایی کشیده شود...» (علی‌رضا ۳۹ساله، دکترای علوم سیاسی، مطلقه، سابقه ۴ سال زندگی مشترک).

دومین زیرطبقه مجازی شدن بیان احساسات با استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی است. ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی، به دلیل اینکه بیشتر صورت نوشتاری دارد، اغلب فاقد احساسی است که در فضای واقعی از طریق قدم زدن، سخن گفتن و ... به دست می‌آید. طبق یافته‌های این پژوهش، شبکه‌های اجتماعی مجازی تا حدی در زندگی زوجین رخنه کرده‌اند که حتی بیان احساسات بین زوجین نیز بیشتر به صورت مجازی صورت می‌گیرد.

اعتقاد یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان نیز این گونه بود: درست است که با استفاده از این شبکه می‌توانیم هر جا هستیم با همسرمان ارتباط برقرار کنیم و از حال یکدیگر با خبر شویم، اما واقعیتی را نیز باید در نظر گرفت و آن هم

اجتماعی مجازی بر سبک زندگی زوجی، حریم زوجی تهدید شده است. این طبقه فرعی شامل دو درون‌مایه سوءاستفاده از اطلاعات زوجین و «نشر اطلاعات شخصی زوجین» است. امکان به اشتراک‌گذاری عکس‌ها و فیلم‌های خانوادگی موضوعی است که از قابلیت‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی محسوب می‌شود. اما آسیبی جدی برای خانواده‌ها است. این تصاویر سبب شکسته شدن حریم خصوصی افراد و خانواده‌ها و نیز ابزاری برای سوءاستفاده برخی می‌شود که تزلزل کانون خانواده را به همراه دارد.

یکی از زیر طبقات حریم زوجی تهدید شده، سوءاستفاده از اطلاعات زوجین در شبکه‌های مجازی اجتماعی است. شبکه‌های اجتماعی مجازی به واسطه جهانی و فراگیر بودن، دستیابی آسان به اطلاعات، آزادی اطلاعات و ارتباطات، جذابیت و تنوع، گمنامی و سهولت استفاده، بستری را فراهم کرده که از طریق آن می‌توان به راحتی به اطلاعات شخصی و خصوصی زوجین دسترسی پیدا کرده و از اطلاعات به دست آمده سوءاستفاده کرد.

در راستای تأیید این اعتقاد یکی از مشارکت‌کنندگان معتقد بود: «عملاً برای من شبکه‌های مجازی هیچ‌گونه حریمی باقی نگذاشته بود. همسر هر کاری می‌کرد دوستان و فالورهایش حتی پیش از من باخبر بودند؛ به طوری که هر جا سفر می‌رفتیم و خریدی انجام می‌دادیم فوراً دوستانش در فضای مجازی باخبر بودند...» (علی‌رضا ۳۹ساله، دکترای علوم سیاسی، مطلقه، سابقه ۴ سال زندگی مشترک).

مشارکت‌کنندگان معتقد بودند یکی از نقاط تاریک شبکه‌های اجتماعی مجازی، علی‌رغم داشتن ویژگی‌های منحصر به فرد، امکان سوءاستفاده و نشر اطلاعات شخصی زوجین است. در شبکه‌های اجتماعی مجازی، با وجود امکاناتی برای حفظ حریم خصوصی افراد، اشخاص با هویت‌های ساختگی می‌توانند به اطلاعات خصوصی زوجین دسترسی یابند و اقدام به نشر آن در فضای مجازی کنند.

یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان نیز معتقد بود: «مشکل دیگر فضای مجازی این است که احتمال سوءاستفاده از اطلاعات شخصی شما وجود دارد؛ اینکه من و همسر من با این شبکه‌های اجتماعی با هم در تماس هستی، اما احتمال سوءاستفاده از اطلاعات ما وجود دارد و این هراس‌آور است...» (زهرا ۳۳ساله، کارگزار بورس با ۱ سال سابقه زندگی مشترک).

اعتقاد یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان این گونه بود: «... الان درد بزرگ جامعه ما بی‌اخلاقی‌هایی است که در فضای مجازی رخ می‌دهد. در این فضا مردم به راحتی به حریم خصوصی یکدیگر تجاوز می‌کنند و ما هنوز سواد رسانه‌ای بالایی نداریم که بتوانیم از شبکه‌های مجازی اجتماعی به درستی استفاده کنیم. فرض کنید اطلاعات شخصی یک خانواده و یک زوج در فضای مجازی منتشر می‌شود. مورد سوءاستفاده قرار می‌گیرد و به دنبال آن سوءاستفاده‌ها و اخاذی‌هایی صورت می‌گیرد» (علی‌رضا ۳۹ساله، دکترای

یک بستر آگاهی سازنده، زمینه را برای افزایش دانش و آگاهی زوجین، افزایش سواد شناخت همسر و افزایش دانش مهارت‌های بین فردی فراهم کنند. این شبکه‌ها فضایی را ایجاد می‌کنند که زوجین در آن به راحتی بتوانند با یکدیگر ارتباط برقرار کنند، اطلاعات ردوبدل کنند و علایق و مسائل زندگی خود را با سایر زوجین به اشتراک بگذارند و از تجربیات و مهارت‌های سایر زوجین استفاده کنند. حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی تأثیر چشمگیری بر افزایش سطح آگاهی کاربران متأهل داشته است (۱۷). نشر آگاهی و تسهیم اطلاعات و علایق خود با دیگران یکی از کارکردهای مثبت شبکه‌های اجتماعی مجازی درک شده است (۲۱). در حقیقت، به نظر می‌رسد گسترش اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی در جامعه موجب بروز فرصت‌هایی به منظور افزایش آگاهی خانواده‌ها شده است و زوجین می‌توانند در سایه شبکه‌های اجتماعی مجازی از تجربیات یکدیگر استفاده کنند (۲۲).

دومین طبقه فرعی پیامد درک شده مثبت حضور زوجین در شبکه‌های اجتماعی مجازی، دسترس پذیری است. که شامل چهار زیرطبقه «تخلیه احساسات»، «کاهش فاصله فیزیکی»، «بیشتر کردن زمان باهم بودن»، «بستر اولیه آشنایی با همسر» است. با توجه به یافته‌های این مطالعه، شبکه‌های اجتماعی مجازی با استفاده از قابلیت‌های چندوجهی می‌توانند بستری برای دسترس پذیری تسهیل یافته بین زوجین فراهم کنند. تبادل احساسات بین زوجین از طریق ارسال پیام متنی، عکس و یادآوری روزهای خاص، زمینه همدلی آنلاین را فراهم می‌کند. در ارتباط بودن به واسطه شبکه‌های اجتماعی مجازی، این فرصت را برای زوجین پدید می‌آورد که با ارسال یادداشتی و پیامی برای شریک زندگی خود یادآور شوند که به یاد هم هستند و به این ترتیب، هم از فاصله می‌کاهند و هم بعد مکان را جبران می‌کنند (۲۳). درک زوجین از دسترسی به همدیگر را از طریق فضای مجازی در طول ساعت کار روزانه یا زمانی که یکی از زوجین در سفر به سر می‌برد، آسان است. یکی از کارکردهای مثبت شبکه‌های اجتماعی مجازی در خانواده‌های ایرانی را ارتباط زوجین هنگامی که از یکدیگر دور هستند، بیان کرده است (۲۰). همچنین افراد با استفاده از قابلیت‌های موجود در شبکه‌های اجتماعی مجازی از طریق تبادل اطلاعات متنی، صوتی و تصویری، در مراحل اولیه آشنایی با یکدیگر استفاده می‌کنند. محمدی در مطالعه خود دوستیابی و یافتن شریک زندگی را یکی از مهم‌ترین علتهای پیوستن کاربران ایرانی به شبکه‌های اجتماعی میداند (۲۳). طرفین با استفاده از قابلیت‌های موجود در رسانه‌های مالیاتی وب همدیگر را می‌شناسند و پس از تبادل اطلاعات متنی، صوتی و تصویری با یکدیگر، زمینه را برای برقراری یک آشنایی در محیطی غیرمجازی فراهم می‌کنند و درنهایت امر رضایت طرفین است که اساس ازدواج را تشکیل می‌دهد (۲۴).

یکی از اصلی‌ترین پیامدهای منفی شبکه‌های اجتماعی مجازی، ایجاد اختلال و آسیب در تعامل بین زوجین از

اینکه آیا واقعا این ارتباط جای ارتباط واقعی را می‌گیرد؟ درست است زوجین می‌توانند از راه دور به یکدیگر ابراز احساسات کنند و یادآوری کنند به یاد همدیگر هستند. اما واقعا این احساسات، جای احساس واقعی را کاملا پر می‌کند؟ مشخصا نه. (برای من و همسر) متأسفانه بیان احساسات مجازی شده بود و هیچ‌وقت این بیان مجازی، جای احساسات واقعی را برابری نگرفت...» (علی‌رضا ۳۹ ساله، دکترای علوم سیاسی، مطلقه، سابقه ۴ سال زندگی مشترک).

یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان نیز معتقد بود: «... الان جامعه به سمتی حرکت می‌کند که همگی داریم به سمت مجازی شدن پیش می‌رویم و حتی زندگی مشترک هم مجازی می‌شود. دوست داشتن آدم‌ها مجازی می‌شود، روابط بین زوجین مجازی می‌شود. دنیای مجازی در جزء جزء زندگی ما رخنه کرده است و این اصلا چیز جالبی نیست...» (بهروز ۲۷ ساله، کارشناسی ارشد فلسفه و حکمت اسلامی با ۱ سال سابقه زندگی مشترک).

آخرین درون‌مایه فردی شدن زندگی مشترک، عادی شدن ارتباط مجازی از طریق استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی است. شبکه‌های اجتماعی مجازی آن‌چنان در زندگی زوجی رخنه کرده و کاربرد دارد که به عادی شدن ارتباطات مجازی بین زوجین منجر شده است.

استفاده از این شبکه‌ها بین زوجین آن‌چنان رواج یافته که یکی از مشارکت‌کنندگان اظهار می‌کند: «گاهی که همسرم بخواهد مرا صدا بزند تا از اتاق کارم بیایم سر سفره، به جای اینکه صدایم بزند، برایم در تلگرام پیام می‌فرستد...» (علی‌رضا ۴۵ ساله، کارشناس ارشد مدیریت مالی با ۹ سال سابقه زندگی مشترک). یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان تجربه خود را این گونه بیان کرد: «این اواخر زندگی مشترک من و همسرم بیشتر در شبکه‌های اجتماعی بود تا زندگی واقعی. اغلب در مهمانی‌ها مجبور می‌شدم به او پیام بدهم که گوشیت را بردار. همه فامیل به تو نگاه می‌کنند» (علی‌رضا ۳۹ ساله، دکترای علوم سیاسی، مطلقه، سابقه ۴ سال زندگی مشترک).

بحث

پژوهش حاضر با هدف پرکردن خلأهای علمی درباره پیامدهای شبکه‌های اجتماعی مجازی بر زندگی زوجی صورت گرفت. در این پژوهش تلاش شد تا پیامدهای حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی بر زندگی زوجی از نگاه کاربران مورد مطالعه قرار گیرد. تحلیل گفته‌های مشارکت‌کنندگان در رابطه با پیامدهای حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی زوجی به ظهور دو طبقه اصلی پیامدهای مثبت درک شده و پیامدهای منفی درک شده منجر شد.

اولین طبقه فرعی پیامد درک شده مثبت شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی زوجی، بستر آگاهی‌دهنده این شبکه‌ها است که خود شامل دو زیرطبقه رشد دانش و آگاهی و اشتراک افکار و عقاید است. با توجه به یافته‌های این مطالعه شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌توانند به عنوان

از کانون گرم خانواده، کاهش صمیمیت بین اعضای خانواده و انزوای آنها از فضای حقیقی می‌شود (۳۰).

دومین پیامد درک‌شده منفی شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی زوجی، خیانت خزنده و نامحسوس است. این طبقه فرعی شامل شش درون‌مایه بستر ایجاد شک به همسر، تهدیدکننده اعتماد زوجی، برقراری روابط فرازوجی، تهدید شکسته‌شدن تعهد بین زوجین، بده بستن آنلاین کلامی با سایر کاربران، فراهم کردن زمینه پنهان‌کاری است. با وجود شبکه‌های اجتماعی مجازی در جامعه امروزی تعاملات آنلاین جایگزین روابط فیزیکی شده و به‌طور مشهود ارتباطات رودررو تا حد زیادی کاهش یافته است. ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی هرچند دارای ابعاد مثبتی از جمله گستره ارتباطات، رفع موانعی چون بعد مکان و زمان و دسترس‌پذیری تسهیل‌یافته‌تری است. اما ارتباطات انسانی را در معرض آسیب‌های جدی زندگی مدرن قرار می‌دهد. در شبکه‌های اجتماعی افراد با استفاده از کلمات محبت‌آمیز و برخوردهای متشخصانه و محترمانه درصد برقراری ارتباطاتی خارج از چهارچوب عرف جامعه و نظام خانواده هستند که موجب پیدایش خیانت‌های پنهان می‌شود. از دیگر سو شبکه‌های اجتماعی مجازی به دلیل داشتن ویژگی‌هایی از جمله دسترسی آسان، وجود ارتباطات نامحدود، ناشناس‌ماندن کاربر و گمنامی، نامرئی‌بودن و صرف زمان زیاد از سوی زوجین، بستری را در زندگی زوجی فراهم می‌کند تا زوجین نسبت به یکدیگر دچار شک شوند. از طرفی بسیاری از زوجین، هنگامی که از روحیه خوبی برخوردار نبوده به سراغ این شبکه‌ها می‌روند و در آن میان روابطی به اصطلاح با علت همدلی و همدردی آغاز می‌کنند و در واقع سردی احتمالی بین زوجین را با ایجاد این‌گونه رابطه‌ها تشدید می‌کنند؛ ضمن آنکه گاهی این ارتباطات فراتر از ارتباطات مجازی کشیده شده و در مواردی منجر به روابط فرازنشویی می‌شود. از جمله مسائلی که نقض آن با استفاده از شبکه‌های اجتماعی آسان‌تر و به‌واسطه شکل متفاوت ارتباط پذیرفتنی‌تر است، تعهد در ارتباط زوجین است که رعایت آن اصل بدیهی برای دوام زندگی زناشویی است. با توجه به گسترش دامنه ارتباطی در شبکه‌های اجتماعی، برقراری ارتباط با جنس مخالف بسیار آسان شده است و همین سهولت می‌تواند تعهد زوجین را تهدید کند. از دیگر سو با توجه به دامنه گسترده ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی مجازی، هر یک از زوجین به‌تنهایی و به‌صورت بالقوه می‌تواند با افراد زیادی ارتباط برقرار کند و آشنایی‌هایی اتفاق بیفتد که فرامکانی، فرازمانی و فراموقعیتی باشند. وجود این دامنه گسترده برای انتخاب یا امکان آشنایی در ارتباطات، می‌تواند زمینه‌ساز افزایش پنهان‌کاری باشد. ورود به روابط متقابل عاطفی با افراد غریبه و تداوم و تعمیق تدریجی صمیمیت‌ها، موجبات شکل‌گیری روابط نامشروع و گناه‌آلود بین افراد نامحرم را رقم می‌زند و تهدیدی جدی در برابر بنیاد خانواده است. در حالی که در بسیاری از مواقع خود افراد متوجه شکل‌گیری چنین خیانتی نمی‌شوند. بدون

طریق تأثیر بر کم‌رنگ شدن ارتباط رودررو، کم‌رنگ شدن ارتباط کلامی بین زوجین، تهدید صمیمت و ایجاد خلأ عاطفی خزنده است. با توجه به یافته‌های این مطالعه و تحقیقات موجود، شبکه‌های اجتماعی مجازی به دلیل داشتن ویژگی‌های منحصربه‌فرد خود، باعث شده که زوجین بخش اعظم زمان و توجه خود را به استفاده و کار با این شبکه‌ها اختصاص داده و در نتیجه میزان توجه زوجین به یکدیگر کمتر شود. هم‌چنین این شبکه‌ها از طریق ایجاد درگیری ذهنی برای هر زوج بستری برای کاهش ارتباط و تعامل بین زوجین ایجاد می‌کند. شبکه‌های اجتماعی مجازی علاوه بر تأثیری که بر میزان کمیت ارتباط کلامی بین زوجین دارند، کیفیت و ماهیت گفتگو و ارتباط بین زوجین را نیز دستخوش تغییر قرار داده است. همان‌گونه که اشاره شد زمانی که هریک از زوجین نیازهای ارتباطی خود را از طریق شبکه‌های اجتماعی مجازی تأمین می‌کنند، در نتیجه زوجین ارتباط با همسر خود را کاهش داده و به‌مرور زمان میزان صمیمیت بین زوجین کمتر خواهد شد. از طرفی شبکه‌های اجتماعی مجازی آن‌چنان محیط تعاملی را با سایرین برای زوجین فراهم می‌کنند که زوجین به راحتی در آن با سایر کاربران شبکه‌های اجتماعی به گفت‌وگو پرداخته و به تدریج فضایی صمیمی برای ابراز احساسات در محیط‌های تعاملی شبکه‌های اجتماعی شکل می‌گیرد. کاربران در این محیط‌های تعاملی نیازها، مسائل و مشکلات خود را باهم مطرح کرده و انرژی عاطفی خود را در این محیط‌ها مصرف می‌کنند. این تخلیه عاطفی در شبکه‌های مجازی در نهایت بستری برای ایجاد خلأ عاطفی خزنده و نامحسوس بین زوجین فراهم می‌کند. در نهایت می‌توان نتیجه گرفت که شبکه‌های اجتماعی مجازی باعث ایجاد اختلال و آسیب در تعامل بین زوجین می‌شود.

بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و سردی روابط بین زوجین، سردی روابط جنسی زوجین، سردی روابط خانوادگی زوجین، کاهش صمیمیت بین زوجین و کاهش اعتماد بین زوجین رابطه معنی‌داری وجود دارد (۲۵). هرچه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در فضای خانواده بیشتر باشد، تعاملات بین زوجین کاهش می‌یابد و سرمایه اجتماعی پیوند در خانواده روبه‌زوال می‌رود (۲۶). بین تعهد و صمیمیت بین زوجین و استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی ارتباط مستقیم و معکوسی وجود دارد. این در حالی است که بین تعاملات بین زوجین و میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی ارتباط مستقیم و معکوسی وجود دارد (۲۷). شبکه‌های اجتماعی مجازی دارای آن‌چنان جذابیتی هستند که تعامل بین زوجین را کاهش داده و این کاهش به‌طور فزاینده‌ای روبه‌افزایش است (۲۸). به این معنا که هرچه میزان استفاده از شبکه اجتماعی فیس‌بوک افزایش یابد، ارتباط و تماس با اعضای خانواده کاهش یافته و میزان صمیمیت در بین آنان کاهش می‌یابد (۲۹). براساس تحقیق Hallaj و Mohkamkar (۱۳۹۳) به نظر می‌رسد عضویت و فعالیت در شبکه‌های اجتماعی مجازی موجب دور شدن افراد

گرفته است. حریم زناشویی محدوده‌ای است که هر زوجی به آن نیازمند و رعایت آن، چه از سوی خود زن و شوهر و چه از سوی اطرافیان، اهمیت دارد. این حریم نشان می‌دهد که زوجین، تنها کسانی هستند که حق ورود و تصمیم‌گیری درباره‌ی مسایل مربوط به آن حریم را دارند و هر تغییری در شکل یا محتوای قوانین این حریم منوط به تصمیم‌گیری زوج است و هیچ فرد دیگری نمی‌تواند نسبت به این امر اقدام کند. از طرفی امکان به اشتراک‌گذاری عکس‌ها و فیلم‌های خانوادگی موضوعی است که از قابلیت‌های رایج شبکه‌های اجتماعی مجازی محسوب می‌شود. اما زمینه‌ساز آسیب جدی برای خانواده‌ها است. این تصاویر سبب شکسته‌شدن حریم خصوصی افراد و خانواده‌ها و نیز ابزاری برای سوءاستفاده برخی می‌شود و تزلزل کانون خانواده را به همراه دارد. همچنین با وجود امکاناتی برای حفظ حریم خصوصی افراد در شبکه‌های اجتماعی مجازی، اشخاص با هویت‌های ساختگی می‌توانند به اطلاعات خصوصی زوجین دسترسی یابند و اقدام به نشر آن در فضای مجازی کنند. مطالعات مشابهی در راستای تأیید این درون‌مایه انجام شده است.

یکی دیگر از پیامدهای درک‌شده منفی شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی زوجی، فردی شدن زندگی زوجی است. این طبقه شامل سه درون‌مایه فاصله‌گرفتن از زندگی زوجی در واقعیت، مجازی‌شدن بیان احساسات، عادی‌شدن ارتباط غیر رودررو است. امروزه براساس شناختی که از این رسانه حاصل شده است. می‌توان گفت شبکه‌های اجتماعی مجازی، فردگراترین رسانه‌هاست که گزینش برنامه‌های آن براساس تمایلات فرد، نه توافق گروهی صورت می‌گیرد. همچنین میان کاربران اینترنت نوعی از روابط متفاوت از فضای واقعی شکل می‌گیرد و افراد را وابسته به روابط اینترنتی می‌کند. اغلب ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی مجازی، نوشتاری است و کیفیت ارتباط در فضای واقعی را ندارد و از احساس کمتری برخوردار است. همین امر موجب کاهش احساسات در فرد می‌شود (۲۳). استفاده مفرط از اینترنت، فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی، فرد را به صورت کامل از زندگی واقعی و روابط فردی واقعی منزوی می‌سازد و این امر باعث می‌شود فرد زندگی شخصی خود را نادیده گرفته و از آن غفلت کند. از طرفی، بین استفاده از اینترنت و کاهش ارتباطات چهره‌به‌چهره رابطه معنی‌داری وجود دارد. استفاده از اینترنت با افزایش افسردگی و کاهش فعالیت‌های زندگی رابطه مستقیم و معنی‌داری وجود دارد (۲۲) و استفاده آسیب‌زا از اینترنت اغلب به نوعی زندگی اینترنتی منجر می‌شود که ممکن است فرد را به صورت کامل از زندگی واقعی و روابط فردی واقعی منزوی سازد (۲۳). در نتیجه این امر، روابط فرد با دیگران در فضای واقعی کاهش می‌یابد. از سوی دیگر بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی مجازی از سوی زوجین سبب می‌شود که آنها در محیط غیرواقعی و فرامرزی شبکه‌های اجتماعی مجازی، مرزهای موجود بین دنیای واقعی و مجازی را کمتر

توجه به جنسیت در نمونه‌هایی مشاهده شده است که افراد علاوه بر اینکه خود در شبکه‌های اجتماعی عضو هستند و با تعدادی کاربر جنس مخالف بده بستان کلامی دارند، اما دوست ندارند همسرشان در این فضا حضور داشته باشد یا لاقط دوست ندارند که با جنس مخالف هیچ‌گونه مرادده‌ای داشته باشند؛ چراکه اینترنت به دلیل تسهیل ایجاد روابط دوستانه و عاشقانه، در زمینه‌های غیراخلاقی بسیار مورد توجه قرار گرفته، تا جایی که اینترنت موجب سهولت خیانت در روابط زناشویی و ایجاد روابط نامشروع می‌شود (۳۱). کاهش تعاملات زوجین به دلیل گذراندن ساعات زیادی از روز در این شبکه‌ها، باعث سردی روابط بین آنان و بی‌توجهی به نیازهای یکدیگر شده و تنش‌های عاطفی و جنسی بین آنان را دامن می‌زند. همچنین ممکن است یکی از طرفین، درگیر روابط عاطفی با فرد دیگری شده و حضور در این شبکه‌ها نقطه آغاز سوءاستفاده از اعتماد طرف مقابل و خیانت عاطفی و در شکل عمیق‌تر آن، خیانت فیزیکی به همسر است (۱۸). به نظر می‌رسد شبکه‌های اجتماعی به دلیل اعتیادآور بودن، باعث کاهش توجه زوجین به یکدیگر، کم‌رنگ‌شدن نقش افراد در زندگی زناشویی و ایجاد دل‌سردی می‌شود. همچنین ایجاد حس کاذب سوءظن و شک یکی از اصلی‌ترین مسائلی است که عضویت در شبکه‌های اجتماعی برای همسران ایجاد می‌کند.

سومین پیامد درک‌شده منفی شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی زوجی، حریم زوجی تهدید شده است. این طبقه فرعی شامل دو درون‌مایه سوءاستفاده از اطلاعات زوجین و نشر اطلاعات شخصی زوجین است. امکان به اشتراک‌گذاری عکس‌ها و فیلم‌های خانوادگی موضوعی است که از قابلیت‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی محسوب می‌شود؛ اما آسیبی جدی برای خانواده‌ها است. این تصاویر سبب شکسته‌شدن حریم خصوصی افراد و خانواده‌ها و نیز ابزاری برای سوءاستفاده برخی می‌گردد که تزلزل کانون خانواده را به همراه دارد (۲۷). از دیگر مشکلات شبکه‌های اجتماعی ورود به حریم خصوصی افراد است که می‌تواند از عامل‌های مهم نارضایتی افراد از ورود همسرشان در این شبکه‌ها باشد. خصوصاً زوجینی که نسبت به همسرشان حساس هستند و دوست ندارند با شخص دیگری هیچ ارتباط خصوصی اعم از چت، کامنت و ... داشته باشند (۲۱). جامعه ایران در نتیجه گسترش و بسط شبکه‌های اجتماعی «برون‌گرا» شده است. شبکه‌های اجتماعی مجازی تصویر شفاف‌تر از زندگی ایرانیان ارائه می‌دهد که می‌تواند زمینه برای سوءاستفاده از این اطلاعات فراهم کند (۲۳). علی‌رغم تمام ویژگی‌های مثبت شبکه‌های اجتماعی مجازی، امکان سوءاستفاده از اطلاعات و تهدید به نشر اطلاعات از سوی بعضی افراد برای خانواده‌ها وجود دارد (۲۵). به نظر می‌رسد با وجود شبکه‌های اجتماعی مجازی در جامعه امروز و محبوبیت روزافزون این شبکه‌ها، به موازات افزایش استفاده از شبکه‌های اجتماعی، بحث کم‌رنگ‌شدن و تهدید حریم زوجی با استفاده از شبکه‌های اجتماعی اهمیت روزافزونی به خود

زنجان، (تنوع فرهنگی)، از نمونه‌گیری هدفمند با حداکثر تنوع استفاده شد. همچنین برای پیشگیری از تورش مصاحبه، از دو مصاحبه‌گر متناسب با جنسیت مشارکت‌کنندگان استفاده شد.

نتیجه‌گیری

گسترش شبکه‌های اجتماعی آنلاین، درک پیامدهای دوسویه بر زندگی مشترک را همانند دیگر بسترهای تعاملاتی دور از ذهن نمی‌سازد. از این‌رو شبکه‌های اجتماعی، مانند سایر تحولات و پیشرفت‌ها پیامدها و آثار دوگانه مثبت و منفی در زندگی مشترک داشته است. اگرچه از نگاه مشارکت‌کنندگان این مطالعه، سایه تاریک حضور در شبکه‌های اجتماعی بر زندگی مشترک گسترده‌تر از بخش آفتابی آن درک شده است. مدیریت پیامدهای منفی حضور در شبکه‌های اجتماعی و تقویت سوئی مثبت آن ضرورت آموزش را تأکید می‌کند. آموزش به‌هنگام در زندگی زوجی، اولین و به‌صرفه‌ترین گام در ارتقای سلامت خانواده و پرستاری جامعه است. این مطالعه اگرچه به لحاظ روش‌شناسی قابلیت تعمیم به بسترهای مشابه را ندارد، اما به نظر می‌رسد ماهیت تجارب ادراکات مشارکت‌کنندگان این مطالعه، قابلیت انتقال و درک تجارب و مفاهیم استخراج‌شده برای سایر پژوهشگران را دارد.

سپاسگزاری

این مقاله با کد اخلاق ZUM.S.REC.1395.299، برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد آموزش بهداشت و ارتقای سلامت مصوب دانشگاه علوم پزشکی زنجان است. محققان این مطالعه از کلیه مشارکت‌کنندگان و همچنین معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی زنجان قدردانی می‌کنند.

تعارض در منافع

بین نویسندگان، تعارضی در منافع گزارش نشده است.

احساس کنند و به تدریج از زندگی زوجی خود در واقعیت فاصله گیرند. از طرفی، همان‌طور که می‌دانیم، بودن در دنیای مجازی، نبودن در دنیای حقیقی را رقم خواهد زد و این امر خدشه‌ناپذیر است که ارتباط مجازی نمی‌تواند کارایی‌های ارتباط حقیقی را داشته باشد. به این ترتیب یکی از نیازهایی که باید در فضای خانواده تأمین شود، برای همسر او بی‌پاسخ می‌ماند و میزان رضایت او از زندگی خانوادگی کاهش می‌یابد. از دیگر سو، از مهم‌ترین ویژگی‌های فضای مجازی، گسترش اهمیت فرد و حیطه خصوصی در برابر جمع و حوزه عمومی است. افراد در فضای مجازی در عین حال که می‌توانند در گروه‌های مختلف حضور داشته باشند، می‌توانند خود را جدا از دیگران و تنها نیز حس کنند. نبود مراتب قدرت در فضای مجازی باعث می‌شود، فردیت افراد در جمع حل نشود. همچنین به دلیل اینکه اغلب ارتباطات در این فضا نوشتاری است و کیفیت ارتباط در فضای واقعی را ندارد. از احساس کمتری برخوردار است. در نتیجه بیان احساسات در این فضا به شکل مجازی در بین زوجین، موجب کاهش احساسات در زوجین می‌شود. از طرفی شبکه‌های اجتماعی مجازی آن‌چنان در زندگی زوجی رخنه کرده و کاربرد دارد که منجر به عادی‌شدن ارتباطات غیر رودررو بین زوجین شده است.

این مطالعه مانند بسیاری از مطالعات علی‌رغم تلاش جهت تبیین ادراکات مشارکت‌کنندگان در خصوص پیامدهای حضور در شبکه‌های اجتماعی بر زندگی مشترک از حیث روش‌شناسی کیفی محدودیت‌هایی داشت. بی‌علاقگی مشارکت‌کننده‌ها به بیان ادراکات و تجارب، به طولانی‌شدن زمان مصاحبه منجر شد. از این‌رو علاوه بر انتخاب نام مستعار برای مشارکت‌کنندگان، بر حفظ محرمانگی اطلاعات تأکید شد. در راستای رفع محدودیت پراکندگی جمعیت شهر

References

- Soltanifar M, Bakhshi S, Faramarziyani S. Studying the Impacts of Facebook and Twitter on Members' Propensity towards Such Networks . 2013; 20(76): 171-90.
- Seifollahi S, Shateri P. The Role Of New Social Networks In Changing The Behavior Of Girls And Women In Iran (Case Of Study: Girls And Women University Students In Tehran In 2013). Jounal of Iranian Social Development Studies. 2013; 7(2): 18- 37.
- Shahabi M, BayatGH. Purposes and motivations of social networks members (A study from Tehran). Journal of culture and communication studies. 2012; 13(20): 61- 86.
- Zivnuska S, Carlson JR, Carlson DS, Harris RB, Harris KJ. Social media addiction and social media reactions: The implications for job performance. The Journal of social psychology. 2019 Mar 1:1-5.
- Kovacic N. Social Media History: From Gutenberg to the Internet. Croatian Film Clubs Assoc Hrvatski Filmski Savez, Tuskanac 1, Zagreb, 10000, Croatia; 2013.
- Shaw M, Black DW. Internet Addiction. CNS Drugs. 2008; 22(5): 353-65. <https://doi.org/10.2165/00023210-200822050-00001>
- Ganji M, Niazi M, Shahraki A. The effect of addiction to modern communication technologies (Internet and Satellite) on family breakdown in Shahrekord. Social Studies and Research in Iran. 2016; 4(1): 167- 94.
- Hansen D, Shneiderman B, Smith M. ANALYZING SOCIAL MEDIA NETWORKS WITH NO-DEXL. British Library Cataloguing-In-Publication Data: Morgan Kaufmann; 2010. P 304.

9. Bashir H, Afrasiabi MS. Internet Social Networks and Youth Life Style: A Case Study of The Largest Iranians' Virtual Community. *Iranian Journal of Cultural Research*. 2012; 5(17): 31- 62.
10. Zare B, Safyari H. The Study of Marital Satisfaction and its Determinants on Married Women and Men in Tehran City. *Quarterly Journal of Women's Studies Sociological and Psychological*. 2016; 13(1): 111- 40. (Persian)
11. Wang K, Zhou M, Zhang Z. Can Insecurely Attached Dating Couples Get Compensated On Social Network Sites?—the Effect of Surveillance. *Comput Human Behav*. 2017; 73: 303-10. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.03.046>
12. Hand MM, Thomas D, Buboltz WC, Deemer ED, Buyanjargal M. Facebook and Romantic Relationships: Intimacy and Couple Satisfaction Associated With Online Social Network Use. *Cyberpsychol Behav Soc Netw*. 2013; 16(1): 8-13. <https://doi.org/10.1089/cyber.2012.0038>
13. Mcdaniel BT, Drouin M, Cravens JD. Do You Have Anything To Hide? Infidelity-Related Behaviors on Social Media Sites and Marital Satisfaction. *Comput Human Behav*. 2017; 66: 88-95. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.09.031>
14. Cao H. Change in Marital Satisfaction among Chinese Couples during the Early Years of Marriage: The Roles Of Individual Characteristics, Couple Interactive Processes, And Social Network Factors. *The University Of North Carolina at Greensboro*; 2017.
15. Campbell EC, Murray CE. Measuring the Impact of Technology on Couple Relationships: The Development of the Technology and Intimate Relationship Assessment. *Journal of Couple & Relationship Therapy*. 2015; 14(3): 254-76. <https://doi.org/10.1080/15332691.2014.953657>
16. Mowlaie M, Jani S. The Relationship between Addiction to Internet and Adolescence's Tendency toward Opposite Sex, Sexual Behaviors, Alcohol, Aggression, Chatting and Hacking. *Journal of Kermanshah University of Medical Sciences*. 2016; 19(6): 334- 45.
17. Valenzuela S, Halpern D, Katz JE. Social network sites, marriage well-being and divorce: Survey and state-level evidence from the United States. *Computers in Human Behavior*. 2014; 36: 94-101. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.03.034>
18. Clayton RB, Nagurney A, Smith JR. Cheating, breakup, and divorce: Is Facebook use to blame?. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*. 2013; 16(10): 717-20. <https://doi.org/10.1089/cyber.2012.0424>
19. Graneheim UH, Lundman B. Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Educ Today*. 2004; 24(2): 105-12. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2003.10.001>
20. Guba EG, Lincoln YS. Competing paradigms in qualitative research. *Handbook of qualitative research*. 1994; 2(163-194): 105.
21. Khojir Y, Hossein Nazar F. Iranian Family Pathology In The Field Of Virtual Social Networks. *Specialty Conference On Social Networking Dimensions*. 1392; 1: 12.
22. Jafari A. Vulnerabilities of Joining and Being Active In Social Networks Affecting Adolescents And Youths In The City Of Ardabil. *Journal of Communication Research*. 2016; 87(23): 159-80.
23. Kousari M. Relative Influence of New Communicative and Informative Technologies, on Development of Society. *Journal of culture and communication studies*. 1392; 9(1): 11-42.
24. Barat Dastjerdi N, Erfan A. The study of effective factors in the tendency toward online marriage among students (with a pathological approach to online marriage). 2013; 4(2): 65-82.
25. Rashidi F. Study of the Role of Virtual Networks (Social) On The Relationship Between Spouses. *National Conference on Women, Family and Virtual Social Networks*. Tehran: Iranian Association Of Womens Studies; 1395.
26. Fallahi A. Qualitative And Quantitative Analysis Of The Impact Of Virtual Social Networks On Family Structure. *Quarterly Journal of Women and Family* 1395; 35(11): 151-70.
27. Sedghijalal A, Fathi S. The Virtual Social Networks and Couples' Commitment. *IAU International Journal of Social Sciences*. 2015; 5(3): 51- 60.
28. Ranjibari E. Social Networking, Family or Family Ties and Marital Relationships. *Journal of Communication Research*. 1394; 12(3): 34-5.
29. Nouqani M, Charkh Zarin M. A Sociological Study on the Effect of The Facebook For Bounding Social Capital Among The Youth. *Journal of Sociological Studies of Youth*. 1393; 27(8): 23-35.
30. Mohkamkar I, Hallaj MM. Cyberspace, Dimensions, Features and Functions of the Virtual Identity-Oriented Area. *Marefat*. 1393; 26(7): 63-82.
31. Das B, Sahoo JS. Social networking sites—a critical analysis of its impact on personal and social life. *International Journal of Business and Social Science*. 2011; 2(14):222-8.
32. Anand N, Thomas C, Jain PA, Bhat A, Thomas C, Prathyusha PV, Aiyappa S, Bhat S, Young K,

Cherian AV. Internet use behaviors, internet addiction and psychological distress among medical college students: A multi centre study from South India. Asian journal of psychiatry. 2018; 37: 71-7. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2018.07.020>

33. Kuss DJ, Lopez-Fernandez O. Internet addiction and problematic Internet use: A systematic review of clinical research. World journal of psychiatry. 2016; 6(1): 143. <https://doi.org/10.5498/wjp.v6.i1.143>